

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 11 – oktober 2014

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Welke codetaal gebruik jij?

“Tien kilo worsten gekocht in warenhuis.” Dat bericht stuurden de leden van een inbrekersbende elkaar wanneer ze op rooftocht geweest waren. Wat bedoelden ze daarmee?

[> Lees verder](#)

Kun je op een andere manier een taal leren?

Een taal leren is gemakkelijker als je tegelijkertijd in de keuken in de pannen staat te roeren. Dat beweren onderzoekers van de universiteit van Newcastle, die uitzochten of het een goed idee is om een taal te leren terwijl je kookt.

[> Lees verder](#)

De taal van Suriname

Suriname is een klein land, maar er worden veel verschillende talen gesproken. De belangrijkste talen zijn het Nederlands en het Sranantongo. Hoe is die laatste taal precies ontstaan?

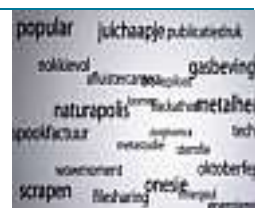
[> Lees verder](#)

Nieuwe woorden in Van Dale

Doorlopend komen er nieuwe woorden bij in het Nederlands. Woordenboekmakers, zoals bij uitgeverij Van Dale, zijn voortdurend bezig om zulke nieuwe woorden te verzamelen. Hoe gaan ze daarbij te werk?

[> Lees verder](#)

Welke codetaal gebruik jij?

“Tien kilo worsten gekocht in warenhuis.” Dat bericht stuurden de leden van een inbrekersbende elkaar wanneer ze op rooftocht geweest waren. Wat bedoelden ze daarmee?

De dieven maakten gebruik van codetaal. “Tien kilo worsten gekocht in warenhuis” gebruikten ze om de grootte van de buit aan te duiden. Toen ze een keer een geldkoffertje vol waardeloze bankafschriften hadden buitgemaakt, noemden ze dat “een koelkast met enkel papier erin”. En als ze in een woning niets waardevols konden vinden, was er “geen vlees meer in het warenhuis”.

Het gebruik van codetaal is van alle tijden. Vorig jaar nog waren er dieven die codes aanbrachten op de stoep voor de huizen waar ze wilden inbreken.

Is het je weleens opgevallen dat er in heel veel groepen codetaal gebruikt wordt? Ook gezinnen gebruiken vaak woorden of uitdrukkingen die buitenstaanders niet begrijpen. Bij jou thuis is dat vast ook zo.

Soms gebruiken dieven codetaal.

Vragen

- 1 Waarom gebruikten de criminelen uit de tekst een codetaal, denk je?
- 2 In welke situatie zou jij graag een codetaal willen spreken? Leg uit waarom.
- 3 Heb jij met vrienden of vriendinnen ook bepaalde woorden waarvan alleen jullie de betekenis kennen? Vertel hoe die woorden zijn ontstaan.
- 4 De meeste codetalen hebben een ‘sleutel’. Dit is een uitleg waarmee je de betekenis kunt ontcijferen. De onderstaande woorden hebben allemaal een eigen sleutel. Ontcijfer de woorden.
A: 22-5-18-19-20-15-16-20
B: 9-6-3-5-3-6
C: pouefflfo
D: gn klnkrs
- 5 Bedenk nu zelf een codetaal. Schrijf de sleutel op. Schrijf minstens vijf zinnen in jouw codetaal.
- 6 Ruil je zinnen met die van een klasgenoot. Kunnen jullie elkaars sleutel raden en de zinnen ontcijferen?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Kun je op een andere manier een taal leren?

Een taal leren is gemakkelijker als je tegelijkertijd in een keuken in de pannen staat te roeren. Dat beweren onderzoekers van de universiteit van Newcastle (Groot-Brittannië). Samen met zes andere Europese universiteiten gingen ze na of het een goed idee is om een taal te leren terwijl je kookt.

Meer dan 300 studenten deden mee aan het LanCook-project. In groepjes van twee moesten ze een gerecht bereiden aan de hand van een recept dat was opgesteld in de taal die ze aan het leren waren. Via ingebouwde draadloze sensoren konden de onderzoekers nagaan wat de studenten bijleerden, en hoe goed dat ging. Wilden de studenten hulp, dan kregen ze die via audioberichten, beelden of video's.

Volgens de onderzoekers leer je een taal makkelijker als je een opdracht moet uitvoeren in die taal. Dat brengt de taal tot leven, je bent er meer bij betrokken en je steekt er ook nog wat van op.

Talen leren in de keuken.

Vragen

- 1 Hoe komt het dat je een taal makkelijker leert als je kookt?
- 2 Moet je volgens de onderzoekers per se koken om makkelijker een taal te leren? Leg je antwoord uit.
- 3 Bedenk een manier om drie andere schoolvakken te leren. De manieren moeten net zo praktisch zijn als die uit de tekst. Gebruik je fantasie!
- 4 Door actiever met de leerstof bezig te zijn, onthoud je de stof makkelijker. Zoek leerstof op van een onderdeel waarvoor je binnenkort een toets hebt, en gebruik die voor een van de onderstaande keuzeopdrachten.
- 4a Kies een leuk liedje. Zoek op internet de songtekst erbij. Herschrijf de songtekst. Dit doe je op zo'n manier dat de leerstof in de songtekst komt. Bijvoorbeeld: 'Het is een nacht, die je normaal alleen in films ziet' wordt 'De kernzin vind je in de eerste, tweede of laatste zin'. Het hoeft geen hit te worden, als je het nog maar op de melodie van het nummer kan zingen!
- 4b Maak een bordspel van de leerstof. Bijvoorbeeld: een memoryspel waarbij je synoniemen bij elkaar moet zoeken. Of Party & Co, met kennisvragen maar ook met opdrachten waarbij je boektitels moet uitbeelden of moeilijke woorden moet tekenen.
- 5 Bespreek na de toets in de klas of de nieuwe leermethode heeft geholpen.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

De taal van Suriname

Suriname is een klein land, maar er worden veel verschillende talen gesproken. De belangrijkste talen zijn het Nederlands, de officiële taal, en het Sranantongo, dat door de meeste mensen wordt gesproken. Hoe is die laatste taal precies ontstaan?

De voorouders van veel mensen in Suriname zijn ooit in dat land terechtgekomen als slaven. Ze kwamen uit allerlei gebieden in Afrika, en spraken dus oorspronkelijk ook allemaal verschillende talen. Ze begrepen elkaar niet, en ook begrepen ze hun Nederlandse en Engelse meesters niet. Dus maakten ze een nieuwe taal: het Sranantongo. Dat is nog steeds de belangrijkste taal in het dagelijks leven van de meeste Surinamers.

In [deze video](#) wordt het allemaal uitgelegd door de Surinaamse onderwijzeres Pinas Darson. Ze vertelt ook hoe je uit de geschiedenis van het land kunt begrijpen waarom er nog zo veel meer talen gesproken worden: de oorspronkelijke indiaanse bewoners van het land hadden hun eigen talen, net als de grote groepen Chinezen en Hindoestanen, die na de Afrikaanse slaven naar Suriname kwamen.

Pinas Darson aan het woord.

Dat het Nederlands de officiële taal is van het land, heeft natuurlijk alles te maken met het feit dat Suriname tot 1975 een kolonie was, een onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden. Toen het land zelfstandig werd, leek het de meeste mensen handig om de schoolboeken en officiële documenten in het Nederlands te houden.

Vragen

- 1 In Suriname worden verschillende talen gesproken. Ook in Nederland spreken mensen niet allemaal dezelfde taal. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een taal die verwant is met het Nederlands, maar ook aan talen van mensen die tweetalig zijn opgevoed. Welke talen hoor je veel in Nederland?
- 2 Welke dialecten hoor je veel in Nederland?
- 3 Ooit was Suriname een kolonie van Nederland. Wat is een kolonie?
- 4 In de tekst wordt gesproken over 'officiële documenten'. Noem minstens drie voorbeelden van een officieel document.
- 5 Bekijk [dit filmpje](#). Hierin worden meerdere Surinaamse woorden besproken. Welke woorden kende jij?

6 Extra vraag: Is er iemand in de klas die Sranantongo kan spreken? Zo ja, wil deze klasgenoot een paar zinnen in deze taal zeggen? Kunnen jullie de zinnen begrijpen?

> *Antwoorden*

> *Terug naar de voorpagina*

Nieuwe woorden in Van Dale

Doorlopend komen er nieuwe woorden bij in het Nederlands.

Woordenboekmakers, zoals bij uitgeverij Van Dale, zijn voortdurend bezig om zulke nieuwe woorden te verzamelen. Hoe gaan ze daarbij te werk?

Iedere dag bedenkt er wel iemand een nieuw Nederlands woord. Veel van die woorden worden slechts één of een paar keer gebruikt, maar als ze vaak genoeg voorkomen, komen ze eerst in digitale woordenboeken op het internet. Daarna kunnen ze, als ze minstens een paar jaar door veel mensen gebruikt worden, ook in papieren woordenboeken worden opgenomen.

In [deze video](#) zie je Ton den Boon en Ruud Hendrickx, de hoofdredacteurs van de dikke Van Dale, het beroemdste Nederlandse woordenboek. Den Boon is de Nederlandse hoofdredacteur en Hendrickx de Vlaamse. Ze leggen uit welke nieuwe woorden er onlangs aan het elektronische woordenboek zijn

toegevoegd. Als je veel tijd hebt, kun je ook

[deze video](#) bekijken. De dikke Van Dale bestond onlangs 150 jaar, en dat werd gevierd met een speciaal theaterprogramma. Er traden bands op, dichters, zangers, schrijvers en cabaretiers – allemaal om de verjaardag van het woordenboek te vieren.

Nieuwe woorden.

Vragen

- 1 In het eerste filmpje vertellen de hoofdredacteurs van de dikke Van Dale over een aantal nieuwe woorden. Wat is de betekenis van deze woorden? Je mag de betekenis opzoeken.
A: Onesie
B: Watersommelier
C: Biersommelier
D: Tartelette
E: Taalnazi
F: Contactloos betalen
- 2 Welke nieuwe woorden die jij vaak hoort, moeten volgens jou in de dikke Van Dale opgenomen worden? Noem er minstens drie.
- 3 Gebruik je weleens een woordenboek? Waarom wel of waarom niet?
- 4 Deze opdracht doe je met z'n tweeën. Je hebt een woordenboek, een pen en een blaadje nodig. Schrijf voor elkaar een verhaaltje van ongeveer een half A4'tje. Gebruik in je verhaaltje zo veel mogelijk moeilijke woorden (minstens acht), die je in het woordenboek kunt opzoeken. Kunnen jullie elkaars tekst ontcijferen, zonder woordenboek? Als het niet lukt, mogen jullie de woorden opzoeken in het woordenboek.

- 5 Elke dag komen er nieuwe woorden bij. Hieronder staan een aantal woorden die niet bestaan. Kijk goed naar de woorden en bedenk er een logische betekenis bij.
- A: Borendaal
 - B: Hiren
 - C: Afloopkussen
 - D: Steenvaal
 - E: Kluvel
 - F: Appeloof
 - G: Duukter
- 6 Schrijf ook voor elk woord een zin op waarin je dit woord gebruikt. Uit de zin moet duidelijk worden wat het woord betekent.
- 7 Vergelijk, als je klaar bent, de antwoorden met die van je klasgenoten.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

- 1 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: voor het geval dat de politie hun berichten ziet.
 - 2 Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: als je een leuke jongen of een leuk meisje ziet en je je vrienden hierop wilt wijzen, zonder dat de jongen of het meisje dat doorheeft.
 - 3 Eigen antwoord.
 - 4 A: *Verstopt*. (Sleutel: alfabet tellen. De *v* is de 22ste letter, de *e* de 5de letter, etc.)
B: *Zoeken*. (Sleutel: toetsenbord op je telefoon. Als je de sleutel weet, moet je wel nog zoeken welke letter bedoeld wordt!)
C: *Ontdekken*. (Sleutel: de letter ervoor in het alfabet. De *o* komt voor de *p*, de *n* komt voor de *o*, etc.)
D: *Geen klinkers*. (Sleutel: de klinkers uit de woorden weglaten. Pas op: dit is de makkelijkste codetaal! De meeste woorden kun je zelfs zonder klinkers goed lezen. Probeer maar eens: zndr klnkrs blft dz zn bst gd lsbr, tch?)
- 5 en 6 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het tweede onderwerp

- 1 Het brengt de taal tot leven, je bent er meer bij betrokken.
 - 2 Nee. Waar het om gaat, is dat je op een praktische manier met de taal bezig bent. Bijvoorbeeld door opdrachten (zoals een recept) in de taal uit te voeren.
 - 3 t/m 5 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het derde onderwerp

- 1 Onder andere Fries, Turks, Arabische talen (waaronder Marokkaans), Pools, Duits (en eventueel ook gebarentaal).
 - 2 Onder andere Limburg, Zeeuws, Twents, Haags, West-Fries, Brabants, Amsterdams.
 - 3 Dit is een gebied of land dat door een ander land is veroverd en vanaf dat moment door dit land wordt bestuurd. Meestal wordt dit gebied gebruikt om geld mee te verdienen, bijvoorbeeld door de grondstoffen en andere rijkdommen te verkopen.
 - 4 Onder andere paspoort, rijbewijs, identiteitskaart, diploma, geboorteakte, trouwboekje.
- 5 en 6 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het vierde onderwerp

- 1 A: Onesie: een kledingstuk dat uit één deel bestaat. Het wordt ook wel jumpsuit genoemd.
B: Watersommelier: iemand die in een restaurant allerlei soorten water heeft ingekocht en er veel verstand van heeft.

C: Biersommelier: iemand die in een restaurant allerlei soorten bier heeft ingekocht en er veel verstand van heeft.

D: Tartellete: een kleine taart.

E: Taalnazi: iemand die anderen vaak wijst op hun taalfouten.

F: Contactloos betalen: dit is een nieuwe manier van betalen, waarbij je je pinpas alleen maar tegen de betaalautomaat aan hoeft te houden.

2 t/m 7 Eigen antwoorden.
